

**„Közel, s Távol”
10.2.**

*Az Eötvös Collegium éves konferenciájának előadásaiból
2020.*

Szerkesztette: Doma Petra és Takó Ferenc

A kiadvány „Az Oktatási Hivatal által nyilvántartott szakkollégiumok támogatása” című pályázat keretében (NTP-SZKOLL-22-0018) valósult meg.

A kötetet lektorálták:

Birtalan Ágnes; Dezső Csaba; Kovács Ramóna; Máté Zoltán; Mecki Beatrix; Négyesi Mária; Niederreiter Zoltán; Nyirádi Blanka; Osváth Gábor; Pap Melinda; Papp Melinda; Péri Benedek; Ruzsa Ferenc; Salát Gergely; Szilágyi Zsolt; Tóth Hajnalka; Várnai András

Eötvös Collegium

Budapest, 2022

Felelős kiadó: Dr. Horváth László, az ELTE Eötvös Collegium igazgatója

Szerkesztők: Doma Petra, Takó Ferenc

Copyright © Eötvös Collegium 2022 © A szerzők

Minden jog fenntartva!

A nyomdai munkálatokat a CC Printing Szolgáltató Kft. végezte.

1118 Budapest, Rétköz utca 55/A fsz. 2.

Felelős vezető: Szendy Ilona

ISBN 978-615-5897-52-8

Tartalomjegyzék

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ	7
--------------------------	---

Közel

NYITRAI MÓNIKA	
A mezopotámiai macskafélék ókori és újkori osztályozási lehetőségei ..	13
NAGY GERGŐ	
Így vadászott Bábur. <i>Egy mogul uralkodó feljegyzései</i>	41
ÁJBEN KATALIN	
Orosz etnikum Kazahsztánban. <i>Helyzetük az 1991 utáni időszakban</i>	59
BIRÓ DÁVID	
Az európai integrációs törekvésektől a neo-oszmanizmusig	79

Távol

LEIPOLD SZILVIA	
Az üresség fogalma és a köré rendeződő tanítások a buddhizmus főbb irányzataiban	97
FÜSTÖS BENCE	
Renu a filmvásznon: a <i>Tisri kasam</i> című novella és filmes adaptációja....	105
KELLER MIRELLA	
A XVII. századi Cantong 參同 chan kolostor története.....	117
FARKAS DIÁNA	
A kínai jelnyelv szórendje a sztenderd kínai nyelvváltozat (<i>putonghua</i>) tükrében.....	131
VADÁSZ FRUZSINA	
Origami Daru, <i>Senbazuru</i> -Kultúra, Hiroshima és Nagasaki: A szerencse és a remény szimbólum-változása a II. Világháborút követően. <i>Sasaki Sadako története</i>	145
BAJNÓCZY CSILLAG	
A koreai samanizmus és a zene összefonódása. <i>Rituális hangszerek a koreai samanizmusban</i>	169

FEHÉR ENIKŐ MÁRIA	
„Mit kell tennünk, hogy emberek maradjunk?” <i>A test mint a trauma</i> <i>hordozója Han Kang Nemes teremtmények című regényében</i>	183

Kapcsolatok

GYURIS ISTVÁN VIKTOR	
Egy bácskai ügyvéd keleti utazásai	195
PÁZMÁNDI ÁGNES	
Kara Mehmed pasa és az 1665. évi Bécsbe menő oszmán követség	211
SOLYMÁRI SZILVIA	
A hellenisztikus és a buddhista bölcséleti módszerek összehasonlítása	227
SEBÁLY ZSUZSANNA	
A buddhizmus társadalmi szerepvállalása és az oktatás-nevelés kérdése	241
KOVÁCS MÁRTA	
„A zseni megteszi, amit kell, a tehetséges, amire képes” <i>Lord Lytton alkirályi tettei és a brit közvélemény reakciója</i>	251
PATAKI-TÓTH ANGELIKA	
Inkultúrációs zsenialitás vagy melléfogás? <i>Halotti kultusz a japán</i> <i>kereszténységben</i>	269
SZRENKA VIKTOR	
Elvtársak közt – Kim Ir Szen hatása Ceaușescu politikájára	289
PAVLICSEK PATRIK	
A kínai tech-óriás, mi és az 5G. <i>Sci-fi-ből valóság</i>	309
A KÖTET SZERZŐI	323
ABSTRACTS	325

Szerkesztői előszó

Nagy örömmel ajánljuk az Olvasó figyelmébe a 2020 márciusában megrendezett ünnepi X. „Közel, s Távolság” Orientalisztika Konferencia tanulmányiból összeállított kötetpár második darabját, amely a magyar nyelven született munkákat tartalmazza. Az ELTE Eötvös József Collegium Vekerdi József Orientalisztika Műhely által szervezett „Közel, s Távolság” konferenciasorozat e jubileumi eseménye egyben első nemzetközi rendezvényünk volt, amelyen csaknem 60 előadás hangzott el, ezek mintegy fele angol nyelven. A jelen kötet, akárcsak az angol nyelvű írásokat tartalmazó párja, jól tükrözi a konferencia programjának színességét. Ahogyan korábban, ez alkalommal is több visszatérő szerző írása jelenhet meg a kötetben, számos olyan fiatal kutatóéval együtt, akik első alkalommal publikálnak a sorozatban.

A „Közel, s Távolság” Orientalisztika Konferenciát 2009-ben az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely hallgatói hívták életre azzal a céllal, hogy a Kelet-kutatás bármely területén tanulmányokat folytató hallgatók számára lehetőséget biztosítsanak a találkozásra és az eszmecsere, az arabisztikától az indológiai át a japanológiáig, az alapképzéstől a doktori tanulmányokig. A rendezvényre először az ELTE, majd bármely magyar felsőoktatási intézmény hallgatói jelentkezettek, mígnem a X. konferencia nemzetközi szinten is nyitottá vált. Az elmúlt bő tíz év alatt rendezvényeinken több száz előadás hangzott el, melyek közül csaknem 160 látott napvilágot a konferencia lektorált tanulmányköteteiben. Büszkén mondhatjuk, hogy a konferencia számos fiatal kutató számára biztosított egyedülálló lehetőséget, hogy eredményeit bemutassa, visszajelzést kapjon hallgatótársaitól és tapasztalt kutatóktól, és olyan szakemberekkel ismerkedjen meg, akikkel a rendezvény nélkül talán soha nem találkozott volna.

A X. konferencia előkészítése idején nem tudhattuk, hogy hosszú hónapokig, sőt évekig ez lesz intézményünkben az egyik utolsó fizikai jelenléttel megrendezett szakmai program egy világválság következtében, amely mindannyiunk életét befolyásolja, és amely minden országban elemi hatást gyakorol a tudományos kutatásra. Ez a körülmény nagymértékben hátráltatta e kötetek megjelenését is. Fontos ugyanakkor, hogy mind szerzőink és lektoraink, mind a szerkesztők folyamatosan dolgoztak az írásokon, amelyek

ezáltal mindannyiunk támaszai is voltak a nehézségek közepette, amennyiben megmutatták, hogy bár bizonyos események lelassíthatják a tudományos kutatást, semmi sem vethet neki véget.

Ezúton szeretnénk megköszönni a kötet lektorainak, a konferencia szervezésében együttműködő oktatóknak és oktatást-kutatást támogató munkatársaknak, az Eötvös Collegium vezetésének, és természetesen a hallgatóknak, akik az elmúlt évtizedben velünk dolgoztak, hogy hozzájárultak a „Közel, s Távolság” Orientalisztika Konferencia és kötetei létrejöttéhez.

Budapest, 2022. június 18.

*Doma Petra és Takó Ferenc
szervezők, szerkesztők*

Keller Mirella

A XVII. századi Cantong 參同 chan kolostor története

A chan buddhizmus célja a buddhaság meditáció általi megvalósítása, avagy a tudat valódi természetének megtapasztalása, amely akadályozó prekonceptióktól és ragaszkodástól mentes.¹ Az iskola követői nagy jelentőséget tulajdonítanak a mester szerepének, hiszen a tanítás átadása tudatról tudatra történik (*yixin chuanxin* 以心傳心).² Mindez a hagyományvonal folytonosságát is biztosítja, bár a kínai chan mesterek stílusa és módszerei a XVII. századra több ízben is markáns változásokon mentek át.³

A mandzsú hódítás mélyreható változásokat hozott Kína történelmében. A XVII. század nem csak a Qing-dinasztia (1644–1912) megalapítását hozta el, hanem a buddhizmus terén is megújulás vette kezdetét. A hódítások nem szakították meg a buddhizmus folytonosságát, nem gátolták a vallás terjedését, sőt, inkább égető spirituális igényt támasztottak a buddhista üdvözülésre. A chan buddhizmus átalakulása elsősorban négy mester nevéhez köthető: Miyun Yuanwu 密雲圓悟 (1566–1642), Hanyue Fazang 漢月法藏 (1573–1635), Feiyin Tongrong 費隱通容 (1593–1662) és Muchen Daomin 木陳道忞 (1596–1674)⁴. Jelen tanulmány egy olyan kolostor történetét vizsgálja, amelynek vezetője, Yikui Chaochen 一揆超琛 (1625–1679) többek között Miyun Yuanwu és Muchen Daomin tanítványa volt, s hagyományvonalának megfelelően *huatou* 話頭 meditációt gyakorolt.

¹ Mario POCESKI, „Chan school”. Robert BUSWELL (ed.): *Encyclopedia of Buddhism*, Thomson Gale, New York, 2004, 130.

² HAMAR Imre, *A kínai buddhizmus története*, ELTE Konfuciusz Intézet, Budapest, 2017, 142.

³ POCESKI, *i. m.*, 133.

⁴ Jiang WU, *Enlightenment in Dispute, The Reinvention of Chan Buddhism in Seventeenth-Century China*, Oxford University Press, Oxford, 2008, 5.

Yikui Chaochen, egy női chan mester a XVII. században

Yikui Chaochen női chan mester volt, aki a Ming-dinasztia végén, illetve a Qingkor kezdetén élt a mai Zhejiang 浙江 tartomány területén.⁵ Legjelentősebb mestere Qiyuan Xinggang 祇園行剛 (1597–1654) volt, aki Miyun Yuanwu első női tanítványa, és a Ming-dinasztia egyik nagy népszerűségnek örvendő mestere volt. Qiyuan Xinggang virágzó kolostora nyitott volt a nők számára, és kortársai állítása szerint, tanításai révén több tanítványa is elérte a megvilágosodást.⁶ Yikui, miután Qiyuan Xinggang tanítványává szegődött, hamar elismerést vívott ki magának. Volt, aki azt nyilatkozta róla, hogy ő a mester legtehetségesebb tanítványa, s volt, aki szerint még a mesterénél is nagyobb bölcsességre tett szert.⁷

[Xinggang] tanítványai úgy gyűltek köré a négy égtáj felől, akár a felhők az égen, akkoriban mégsem volt senki, aki felért volna vele. Yikui mégis kiemelkedett [Xinggang] száz tanítványa közül, s úgy dicsérték, hogy bölcsesség tekintetében még a mesterét is felülmúlta.⁸

Yikui Chaochen, családi hátterének köszönhetően, magas szintű oktatásban részesült, többek között kalligráfiát és festészetet is tanult. Később férjhez adták egy művelt, tudós férfihez, aki nem sokkal később – fiatal kora ellenére – súlyosan megbetegedett. A halálos ágyán egy szerzetes nyújtott vigaszt számára, buddhista tanokkal. Ez a szerzetes Miyun Yuanwu egyik tanítványa volt. Yikui titokban maga is hallgatta a szerzetes tanításait, és a hallottak komoly hatást gyakoroltak rá. Yikuit megérintette a halál megtapasztalása, így férje elvesztése után visszavonult a világi élettől, áttért a vegetáriánus étkezésre, és Buddha nevének recitációját, majd chan meditációt kezdett gyakorolni.⁹ Első buddhista oktatója saját bátyja, Sun Zilin 孫子麟 (aktív 1615–1650) lett, aki a három tanítás¹⁰ (*sanjiao* 三教) tanaiban, a *Változások könyvében* (*Yi jing* 易經) és a *huatou* meditáció gyakorlatában volt jártas.

⁵ Yikui életéről és tanításairól a részben saját maga írt lejegyzett mondásokból értesülhetünk: *Can tong yikui chanshi yulu* 參同一揆禪師語錄. J39, no. B436.

⁶ Beata GRANT, *Eminent Nuns, Women Chan Masters of Seventeenth-Century China*, University of Hawai'i Press, Honolulu, 2009, 58.

⁷ GRANT, *i. m.*, 88.

⁸ 四方學侶雲臻，並時無兩。而一揆拔萃於百人會中，有智過於師之譽。 *Cantong Yikui chanshi yulu* 參同一揆禪師語錄, J39, no. B436, p. 15, b6–9.

⁹ GRANT, *i. m.*, 88–91.

¹⁰ A három tanítás (*sanjiao* 三教) itt a konfucianizmus, a taoizmus és a buddhizmus összefonódására utal.

A Yikuiról szóló feljegyzések arról számolnak be, hogy amikor először vett részt két – egymást követő – egyhetes elvonuláson,¹¹ amelyet Qiyuan Xinggang vezetett, kivételesnek mutatkozott, a *samādhi* állapotába került.¹² Yikui, amint családi kötelezettségei lehetővé tették, letette a szerzetesi fogadalmakat, és később Qiyuan Xinggang egyik Dharma utódja lett. Mestere halála után hat évig Yikui volt a Fushi 伏獅 kolostor¹³ apátnője.¹⁴

A Cantong kolostor történetének és Yikui Chaochen életeseményeinek fontosabb állomásai időrendi sorrendben, az alábbi idézetekkel ellátott táblázatban követhetők nyomon. A táblázat a *Cantong kolostor felirata (Cantongan jiming 參同菴記銘)*¹⁵ című *fejezet szövegén alapul*.

Év	Esemény	
1625	Yikui Chaochen születésének éve.	
1651	[Yikui] huszonnyolc éves korában látogatott el a Fushi kolostorba, Meixibe, ahol tiszteletét tette Qiyuan 祇園 [Xinggang 行剛] chan mester előtt, akinél leborotválta a haját, és letette a szerzetesi fogadalmakat.	年二十六，赴梅溪伏獅院禮祇園禪師，薙髮受具。
1654	Qiyuan [Xinggang] halála.	祇園示寂
1656–1661	[Yikui] idősebb bátyja, a tiszteletreméltó Sun Zilin 孫子麟 építtetett egy csendes helyet, és meghívta őt oda. Így [Yikui] otthagytta a Fushi kolostort, és ezen [számára épített] lakhelyen élt.	其仲兄孫君子麟築靜室延之，乃去伏獅而居焉是室也。
	Ezután Zilin elnevezte a helyet Cantong kolostornak.	既而子麟錫今名曰參同

¹¹ A *chanqi* 禪七, vagyis az „egy hetes meditációs elvonulás” a chan buddhizmus megszokott gyakorlata.

¹² GRANT, *i. m.*, 91–99.

¹³ Beata Grant a „Lion-Subduing Chan Cloister”, azaz „Oroszlánszelídítő chan kolostor” fordítást használja *Eminent Nuns című könyvében*.

¹⁴ GRANT, *i. m.*, 99–106.

¹⁵ J39, NO. B436, P. 15, B1–C15.

1661–1667	Yikui 1661 tavaszától, Yigong halála miatt, a világi követők kérésére további hat évig szolgált a Fushi kolostorban.	且一揆自辛丑春，因義公之歿，從諸檀請繼席伏獅六載。
1667	1667 őszén visszatért a [Cantong] kolostorba, amely méretét tekintve kibővült.	于丁未秋歸菴則，其規模又加廣矣。
1668–1670	A következő télen [Yikui] építtetett három épületet. 1668 végére építtetett egy falat kapuval, hogy összekösse [a három épületet]. 1669-ben egy konyhát, egy fürdőszobát és más egyéb szobákat [építtetett]. 1670-ben egy pompás Buddha szoborral ékesített szentélyt építtetett. Bár ez csak egy „remetelak” volt, egy kolostor érzetét keltette.	次年冬，建中樓三間。戊申前，設墻門一帶。己酉，造廚浴諸雜室。庚戌，建大殿并莊嚴諸佛像。雖菴也，宛然有叢林風。
1679	Yikui Chaochen halálának éve.	

A táblázatból kiderül, hogy Yikui életének két fontos helyszíne a Fushi (*Fushi yuan* 伏獅院) és a Cantong kolostor (*Cantong an* 參同菴) volt. A két épület földrajzilag nem helyezkedett el messze egymástól, mégis markánsan elhatárolható életszakaszokat képviseltek Yikui életében. A Qiyuan Xinggang mellett töltött évek a tanulás éveit voltak, míg mestere halála után – köszönhetően bátyja támogatásának – haza tudott térni, hogy elkezdje önálló szerzetesi életét. Ezután a kötelesség megint a Fushi kolostorba szólította, immáron apátnőként, ahonnan hat év után tért vissza korábbi lakhelyére, amely akkorra elvonulóhelyből virágzó kolostorra fejlődött. Yikui élete végéig itt fogadta tanítványait.

Figyelemmel követem Yikui Chaochen életét több mint húsz éve, amióta elérte a megvilágosodást. Yikui sosem gondolt sem hírnévre, sem vagyonra. Tanításában a szerzetesi szabályok betartását helyezte az első helyre, továbbá azt, hogy [tanítványai] elérjék a buddha-természetet, és visszatérjenek az abszolút igazsághoz.¹⁶

¹⁶ 予觀一揆得法二十餘年，絕名聞利養之念，訓率諸學者，惟以戒律為先，而本分提撕必歸于第一義。J39, no. B436, p. 15, c3–5.

Az alábbi sorok arról tesznek tanúbizonyságot, hogy Yikui, a chan hagyományoknak megfelelően, a meditáció gyakorlására fektette a fő hangsúlyt – a szerzetesi szabályok betartása mellett –, azzal a céllal, hogy tanítványai elérjék a megvilágosodást.

Yikui Chaochen feljegyzései

Yikui életéről és tanításairól a részben sajátkezűleg írt feljegyzéseiből, a *Cantong Yikui chanshi yulu* 參同一揆禪師語錄 című szövegből értesülhetünk. Ezeknek a lejegyzett mondásoknak¹⁷ még nem készült idegennyelvű fordítása, viszont Su Meiwen 蘇美文 *Qiyoutanhua* 七優曇華 (2014) című két kötetes, kínai nyelvű könyve részletesen foglalkozik velük. Rajta kívül Beata Grant *Eminent Nuns: Women Chan Masters of Seventeenth-Century China* (2009) című könyvében tárgyalja Yikui életét – mestere és hat Dharma testvére élettörténetével együtt. Beata Grant könyve tartalmaz ugyan rövid szövegfordításokat, a feljegyzés jelentős része azonban feldolgozatlan.

A Yikui Chaochenről szóló feljegyzések összesen tizenegy fejezetet tartalmaznak, amelyek fejezetcímekkel ellátott tartalmi egységei a szövegnek. Az egyes fejezetek szerzőiről, illetve a lejegyzésük helyéről és idejéről külön-külön a fejezetek végén találhatunk információt. Már a fejezetcímek is változatos tartalomról árulkodnak: az életrajzi adatokon kívül, többek között vannak versek, korábbi chan történeteket kommentáló szövegek, kérdések és válaszok formájában megírt tanítások, illetve Yikui szóban elhangzott tanításainak feljegyzései.

Az előszó szerzője világi személy, akit Shibonak 施博 neveztek. Az előszót a Kangxi 康熙 éra *gengshen* 庚申 (1680) évének tavaszán jegyezték le. A szerkesztést és a kiadást Yikui tanítványai, Puming 普明 és Mingjun 明俊 végezték el.¹⁸ A *Cantong Yikui chan mester életrajza* fejezetet szintén Puming szerkesztette a Kangxi éra *yiwei* 己未 (1715) évében, a téli napfordulókör.¹⁹ A Cantong kolostor felirata fejezet szerzője Wang Ting 王庭, a keletkezés dátuma pedig a Kangxi éra 14. éve (1675), a negyedik holdhónap nyolcadik napja.²⁰ Vagyis, az egyes fejezetek különböző években készültek. Ennek az a jelentősége, hogy nem készült minden szövegrész Yikuit élete során, aki maga is szerzője volt egyes feljegyzéseknek. Yikui 1679-ben hunyt el, így az előszót és az életrajzi

¹⁷ J39, no. B436.

¹⁸ J39, no. B436, p. 7b12–c2.

¹⁹ J39, no. B436, p. 17c1.

²⁰ J39, no. B436, p. 15c13–15.

részt már nem láthatta, viszont a vizsgált fejezetet, vagyis a kolostor nevééről szóló részt még olvashatta, és véleményezhette is.

A *Cantong kolostor felirata*²¹ című fejezetben a következő tartalmi egységek találhatóak: (1.) Yikui Chaochen rövid élettörténete; (2.) a Cantong kolostor leírása, és a kolostor nevének magyarázata; (3.) Yikui Chaochen dicsőítése versben; és végül (4.) néhány adat a fejezet szerzőjéről. A szövegből kiderül, hogy a *Cantong kolostor felirata* című fejezetet Wang Ting 王庭 írta a Kangxi időszak 14. évében, vagyis 1675. április 8-án. Wang Ting, Yikui bátyjának, Zilinnel közeli jó barátja volt.²² Számos hivatali címmel büszkélkedhetett, és ebből nem csak elismert társadalmi pozíciójára következtethetünk, hanem megfelelő tudásra és műveltségre is, amely alkalmassá tette őt földrajzi nevek kutatására, és életrajzok írására. Az ok, amiért Yikuiről is írt feljegyzést, feltehetően személyes jellegű. Iránta való tiszteletét fejezte ki így, amelynek más írásaiban is hangot adott, például amikor Xinggang legtehetségesebb tanítványának nevezte Yikuit.²³

A fejezet bevezető része a kor feljegyzéseinek bevett szerkezetét követi, vagyis életrajzi adatokat közöl.²⁴ Wang Ting leírja Yikui családi hátterét, majd az életének legfontosabb eseményeit: miként került a Fushi kolostorba, s miként nyílt lehetősége saját elvonulóhelyet létesíteni, amely később kolostorra bővült – ahogy ez a Yikui életéről szóló, előző fejezetben olvasható. A fejezet az életrajzi adatok után a kolostort mutatja be, vagyis konkrét adatokkal szolgál az épületekről, de kitér még a hely hangulatára is. A leírás szerint a kolostor nyitott volt bárki számára, mégis megmaradt csendes, meditációra alkalmas helynek.

[A kolostor] körül tiszta patak csörgedezett, hátul árnyas bambuszliget húzódott. Több mint tíz épülete volt, melyeket íves folyosók kapcsoltak össze.²⁵

E kettősség a kolostor szerepében bekövetkezett változások miatt lehetséges. Amikor Zilin megépítette az épületet leánytestvére számára, hogy legyen hol laknia szerzetesnőként, akkor még csak „remetelak” méretű helyről volt szó. Erre utal az elnevezése is: *an* 菴, amely első sorban egyszemélyes elvonulásra

²¹ J39, no. B436, p. 15, b1–c15.

²² GRANT, *i. m.*, 93.

²³ GRANT, *i. m.*, 88.

²⁴ Annlaug THO, *Selected translations and Analysis of 'Further Biographies of Nuns'*, Master thesis, University of Oslo, Oslo, 2008, 17–18.

²⁵ 外繞清流，後蔭修竹，中結宇十餘間，具迴廊曲房之致 J39, no. B436, p. 15b11–12.

alkalmas helyet jelent, de női kolostorra is utalhat. Később a „remetelak” számos új épületrésszel és épülettel bővült, így alkalmassá vált Yikui szerzetes és világi tanítványainak befogadására is.

A fejezet utolsó fontos tartalmi egysége a Cantong kolostor nevééről szóló értekezés. Ezt a nevet Yikui idősebb bátyja, Zilin adta a komplexumnak:

A [kolostor] tábláján az áll: „Cantong”. Zilin nevezte el így. Hongjue, a tiszteletreméltó szerzetes elismerte, ezért írta ezt [a táblát]. Mit jelent ez a név?²⁶

Hongjue 弘覺, vagyis ismertebb néven Muchen Daomin²⁷ 木陳道忞 (1596–1674) híres chan mester, Miyun Yuanwu egyik fő tanítványa volt, akit közel háromszáz tanítvány követett.²⁸ Muchen Daomin tíz éven keresztül Miyun Yuanwu írnoka (*shuji* 書記) volt, s ez idő alatt kivételes császári támogatásnak örvendett, összesen nyolcvannégy Dharma utódot nevelt ki.²⁹ Tanította többek között Yikui mesterét is, Qiyuan Xinggangot, még ha nem is volt a legfontosabb mestere a szerzetesnőnek. Yikui – az életrajzi feljegyzések alapján – szintén találkozhatott vele, amikor 1656 és 1661 között a Canton kolostorban élt. Muchen Daomin írta meg a Cantong kolostor tábláját, amely a támogatás és kiemelkedő elismerés jele volt Yikui számára a kor jelentős chan mesterétől.

A Cantong kolostor nevének elemzése

A fejezet az életrajzi és helyismereti adatokon túl, érdekes magyarázattal szolgál a kolostor nevét illetően, amit Wang Ting jegyzett le. A magyarázatot tartalmazó rész a következő:

Zilin járatos volt a konfucianizmus tanaiban, az első megértése a buddhista tanokból származott, és emellett jól ismerte a taoizmust is. Hitt abban, hogy a három tanítás egy töről fakad, ezért választotta a Cantong nevet. A *tong* 同 („azonos”) írásjegy az „egységet” jelenti. Ha nem egységként tekintünk rá, akkor a buddhizmuson belül a tanítás és az iskolák külön válnak. A chan iskolákat öt hagyományvonalra osztjuk³⁰, amelyek további tíz, majd száz egymással versengő irányzatra válnak szét. Így tehát, az azonosságon belül

²⁶ 然而榜曰參同，子麟名之。弘覺老人不之非，復為書之，此其說何也？J39, no. B436, p. 15b24–25.

²⁷ Daoumin, <http://authority.dila.edu.tw/person/search.php?aid=A001513> [2020.02.02.]

²⁸ Wu, *i. m.*, 87.

²⁹ Wu, *i. m.*, 259.

³⁰ Utalás az öt chan iskolára: Guiyang 鴻仰, Linji 臨濟, Caodong 曹洞, Fayan 法眼 és Yunmen 雲門.

különbözőségek vannak. Ha viszont az egység szemszögéből tekintünk rá, akkor minden dharma visszatér az egység állapotába.³¹ A hétköznapi emberek világi beszédei, írásai, szükségletei és tevékenységei mind magukban hordozzák a valódi természetet (nem különböznek a buddha-természettől).³² Hogyan lenne ez másképpen a konfucianizmussal és a taoizmussal? Így tehát, a különbözőségeken belül egység van. Ha megvizsgáljuk (*can*) a különbözőséget, felfedezzük az egységet (*tong*), hasonlóképpen, ha megvizsgáljuk (*kui*) a tíz és a száz eltérőt, meglátjuk bennük az egyet (*yi*). Így, tehát [Yikui] neve és a kolostorának neve hasonlóságot mutat.³³

Ez a leírás fontos történeti és doktrinális kérdéseket érint, mint például a chan iskolák szétválása, a tathāgatagarbha tan, de a leglényegesebb mind közül a három tanítás (konfucianizmus, taoizmus és buddhizmus) egységének elve, amelyben Zilin szilárdan hitt. Ám a kolostor neve nem csak erre az egységre, hanem Yikui nevére is utal. Ez az összekapcsolódás a kolostor neve és Yikui neve között Wang Ting pennájából származik, aki a Cantong kolostor nevének magyarázatához Yikui nevének karaktereit használta fel.

Beata Grant *Eminent nuns* című könyvében felkínál egy fordítási javaslatot a Cantong kolostor nevét illetően: „Joining-the-Three”. Ez a fordítás tükrözi a névben található *can* 參 és *tong* 同 karakterek jelentését, ezen felül utal a három tanítás képviselte egységesség elvére, amelynek megjelenítése Zilin szándéka volt, legalábbis Wang Ting magyarázata szerint. Ez a fordítás azonban nem adja meg a név jelentésének teljes spektrumát. Jelen tanulmány a továbbiakban a Cantong kolostor nevében rejlő értelmezési lehetőségeket veszi sorba. Annak érdekében azonban, hogy az összes lehetséges konnotáció megőrződjön, a kolostor neve továbbra is fordítás nélkül, a kiejtésének megfelelően kerül megadásra.

³¹ Utalás egy chan párbeszédre, melyet *huatou*ként Yikui maga is tanított, eredetileg a *Nefrit Szirt feljegyzések* (*Biyan lu* 碧巖錄) gyűjteményben található. A teljes *huatou* így hangzik „*Wan fa gui yi, yi gui he chu* 萬法歸一，一歸何處”, melynek jelentése: minden dharma visszatér az egyhez, de az egy hová tér vissza? Miklós Pál fordításában: „Mind a tízezer dolog visszavezethető az egyre. De mire vezethető vissza az egy?” MIKLÓS PÁL (vál., ford., jegyz.), *Kapujanincs átjáró – Kínai csan-buddhista példázatok*, Helikon Kiadó, Budapest, 1987, 105.

³² Utalás a tathāgatagarbha tanra, mely szerint minden lény rendelkezik a buddhává válás potenciáljával. HAMAR Imre, *A kínai buddhizmus története*, ELTE Konfuciusz Intézet, Budapest, 2017, 80.

³³ 夫子麟受書于儒，啟悟于佛，旁通于老，信三教之一源，取名參同。同者一也。自其不一者而觀，則佛之中，教與宗為二。宗之下復為五，五之後分而什百幾于鬥爭，故同之中有異焉。自其一者而觀，則萬法歸之。凡人世語言、文字、資生、術業俱與實相不相背違，而況乎儒與道？故異之中有同焉，參異而得同，猶夫揆什伯而見一，師之號與菴之名似有合焉者。 J39, no. B436, p. 15b25–c2.

Először is, a Cantong név taoista utalással bír a *Cantong qi* 參同契³⁴ című mű révén, amely jelentős írás a taoista alkímiáról. Fabrizio Perdaggio szerint a taoista mű címének többféle fordításai is lehet: “Kinship of the Three”; “Akinness of the Three”; “Triplex Unity”; “The Seal of the Unity of the Three”³⁵; stb. A mű teljes címe: *Zhouyi cantong qi* 周易參同契, amely ekként fordítható: *The Seal of the Unity of the Three, in Accordance with the Book of Changes*,³⁶ vagyis: *A három egységének pecsétje a Változások könyvének tekintetében*. A kolostor nevének és a taosita könyv címének kapcsolatát Beata Grant is megemlíti, és *Eminent nuns* című könyvében arról ír, hogy Zilin azon késő Ming-kori művelt körök-höz tartozott, amelyekben a három tanítás egységével értettek egyet, s így nem meglepő, hogy a Cantong név az egyik leghíresebb taoista szövegre emlékeztet. Ebből kifolyólag a „három” a *Változások könyvére*, Lao-Zhuang filozófiájára és a taoista alkímiára utal, de úgy tűnik, Zilin a buddhizmus, a taoizmus és a konfucianizmus hármasságát szándékozta kifejezni – állítja Grant.³⁷

A második lehetséges utalás egy buddhista szöveg, a *Cantongqi* 參同契³⁸ című vers, amelynek szerzője a Tang-dinasztiabeli Caodong hagyományvonallal rendelkező chan mester, Shitou Xiqian 石頭希遷.³⁹ Yikui nem tartozott ugyan a Caodong hagyományvonalhoz, a versben megjelenő fő gondolat azonban (a chan iskolák képviselőinek fő irányelve: a megvilágosodás elérése) Yikui tanításában is kiemelt helyet kap. Taigen Dan Leighton Shitou Xiqian versét a chan hagyomány alapvető filozófiájának megfogalmazásaként tartja számon.⁴⁰

A harmadik lehetséges jelentéstartalmat a Cantong nevének első karaktere, a *can* 參 hordozza, amely egy chan meditációs technikára utal, s ugyanez az írás-jegy tűnik fel az úgynevezett *can huatou* 參話頭 vagy *can gong'an* 參公案 kifejezésekben. Ezek jelentése a *huatou* vagy a *gong'an* vizsgálata. Ennek jelentősége, hogy Yikui fő gyakorlása az úgynevezett *chan huatou* meditáció volt.

³⁴ Shitou heshang *can tong qi* 石頭和尚參同契X79, no. 1557.

³⁵ *A három rokonsága; A három rokon jellege; Hármasság; A három egységének pecsétje.*

³⁶ FABRIZIO PREGADIO, *The Seal of the Unity of the Three*, Golden Elixir Press, California, 2011, 12.

³⁷ GRANT, i. m., 93.

³⁸ X79, no. 1557, p. 265b3–18.

³⁹ Az előforduló angol fordításai a szövegnek a következők: *Merging of Difference and Unity, Merging of Difference and Equality, Agreement of Difference and Unity, Harmony of Difference and Sameness, Harmonious Song of Difference and Sameness, Identity of Relative and Absolute, Harmony of Relative and Absolute, Harmony of Difference and Equality, and Ode on Identity.*

⁴⁰ Taigen Dan LEIGHTON, „Zazen as an Enactment Ritual”. Steven HEINE – Dale S. WRIGHT (eds.), *Zen ritual, Studies of Zen Buddhist Theory in Practice*, Oxford University Press, Oxford, 2008, 181.

A chan iskola – nevének megfelelően – a meditáció gyakorlását tartja elsődleges fontosságúnak: az egyik fő chan meditációs technika az iskola sajátos irodalmi alkotásain, az úgynevezett *gong'an*okon 公案 alapul.⁴¹ Robert Buswell szintén a meditációra való fókuszálást nevezi a chan egyedi jellemzőjének. A kínai *chan* 禪 kifejezés a szanszkrit, meditáció jelentésű *dhyāna szóból ered.*⁴² A *kanhua chan* 看話禪 vagyis, „a kulcsszó vizsgálódásának meditációja” kifejezés a Song-korban jött létre, új fogalomként, s a meditációra vonatkozó gyakorlati és retorikai kifejezés is egyben.⁴³

A „kulcsszó”, vagyis *huatou* eredete a *gong'an*. A *gong'an* a mester és a tanítvány között lezajlott valamilyen interakció – párbeszéd vagy esemény – írásban lejegyzett változata. Pap Melinda megfogalmazásában a *gong'an*ok valamilyen logikai paradoxont tartalmazó rövid párbeszéd, és a meditáció eszközei. A gyakorló ezeken keresztül, ezek segítségével egy villanásnyi, tiszta tudatállapotban hirtelen elérheti a megvilágosodást.⁴⁴ Chung-Fang Yu szerint az összes történet, amelyet lejegyeztek chan mesterekről, mind *gong'an*.⁴⁵ Kijelentése abból a szempontból igaz, hogy az összes *huatou* valamelyik *gong'an*ból kiemelt esszenciális rész, sokszor a párbeszéd egy kérdése. Az egyik ilyen példa a korábban már említett, Yikui által is tanított *huatou*: „萬法歸一，一歸何處?”⁴⁶ melynek jelentése: „Minden dharma visszatér az egyhez, de az egy hová tér vissza?”

A chan meditáció evolúciója során ezeket a *gong'an*okat, vagyis a korábbi mesterek lejegyzett történeteit arra használták, hogy megvizsgálják, teszteljék tanítványaik megértését – ami abból derült ki, hogy miként tudták megválaszolni, megfejteni a chan történeteket. Később Dahui Zonggao 大慧宗杲 (1089–1163) chan mester reformjainak köszönhetően a tanítványoknak az úgynevezett *huatou*-ra kellett fókuszálniuk meditáció közben, hogy ezáltal

⁴¹ PAP Melinda, „A kínai buddhizmus története”. SZILÁGYI Zsolt – HIDAS Gergely (szerk.), *Buddhizmus*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013, 190–192.

⁴² Robert E. BUSWELL Jr., „The 'Short-cut' Approach of K'an-hua Meditation: The Evolution of a Practical Subitism in Chinese Chan Buddhism”. Peter N. GREGORY (ed.), *Sudden and Gradual: Approaches to Enlightenment in Chinese Thought*, Honolulu, University of Hawaii Press, 1987, 321–325.

⁴³ Robert E. BUSWELL Jr., „The Transformation of Doubt (*Yiqing* 疑清) into a Positive Emotion in Chinese Buddhist Meditation”. Halvor EIFRING (ed.), *Love and Emotions in Traditional Chinese Literature*, Brill, Boston, 2004, 225–226.

⁴⁴ PAP, *i. m.*, 190.

⁴⁵ Chung-fang Yu, „Ta-hui Tsung-kaio and Kung-an Chan”, *Journal of Chinese Philosophy* V/6 (1979), 211–235, 220.

⁴⁶ T47, no. 1997, p. 793, b24.

elérjék a megvilágosodott tudatállapotot, a tudat valódi természetét.⁴⁷ Ezt a folyamatot írja le a *can huatou* 參話頭 kifejezés.

Összegzés

A Cantong kolostor története szorosan összefonódik Yikui Chaochen élettörténetével. Személyében egy példát láthatunk arra, hogy miként válhatott egy nő szerzetessé a XVII. századi Kínában, és milyen motivációi lehettek erre. Yikui gazdag családból származott, ám férje és majd szülei halálával családi kötelezettségei megszűntek. Élete során azonban mindvégig élvezte a bátyja támogatását. Motivációja belső és vallásos jellegű volt: a halál közelségének megtapasztalása sarkallta buddhista életmódra és gyakorlásra.

Yikui saját elvonulóhellyel rendelkezett, amely idővel tovább épült, illetve tanítványok fogadására vált alkalmassá, ezáltal az elvonulóhelyből nyilvános kolostor lett. A kolostor nevét Yikui bátyja, Zilin adta, akinek a hely létrejötte is köszönhető volt. Zilin szándéka az volt, hogy az elnevezéssel ne csupán a chan hagyomány előtt tisztelegjen, hanem saját hite, a három tanítás egységességének elve előtt is. A név azonban olyan gazdag konnotációs lehetőségekkel bír, hogy mindenképpen érdemes jobban megvizsgálni. A kolostor nevének elemzése utal egy taoista műre, egy chan versre, valamint Yikui nevére és az egyik chan meditációs technikára, a *huatou*-ra is. Az ugyan nem világos, hogy a névadó tisztában volt-e minden lehetséges jelentéstartalommal, az viszont biztos, hogy a Cantong név rámutat a kínai nevek többszörös jelentést hordozó sajátosságára, illetve az ebben rejülő gazdag lehetőségekre. Ebből kifolyólag jelen esetben a név fordítására – egy részleges jelentést hordozó magyar név helyett – az eredeti elnevezés megőrzése tűnik a legjobb megoldásnak, amelyre a név leírt hangzásával utalhatunk, s amit a jelentéstartalmakat feltáró magyarázat követ.

A Cantong kolostor története viszonylag rövid időszakot foglal magába, lényegében azt, amikor Yikui chan mesterként vezette. Halála után azonban nem akadt méltó örököse, aki tovább tudta volna biztosítani a működését. Fennállása alatt a kolostor sikeres volt és elismerésnek örvendett, így kerülhetett be a kínai buddhizmus történetébe Yikui Chaochen, XVII. századi női chan mester, valamint a számára épült gyakorlóhely.

⁴⁷ BUSWELL, „The Transformation...”, *i. m.*, 225–226.

Felhasznált irodalom

Elsődleges forrás

Can tong yikui chanshi yulu 參同一揆禪師語錄. J39, no. B436.

Másodlagos források

BUSWELL, Robert E. Jr.: „The 'Short-cut' Approach of K'an-hua Meditation: The Evolution of a Practical Subitism in Chinese Ch'an Buddhism”. Peter N. GREGORY (ed.): *Sudden and Gradual: Approaches to Enlightenment in Chinese Thought*, Honolulu, University of Hawaii Press, 1987.

BUSWELL, Robert. E. Jr.: „The Transformation of Doubt (*Yíqīng* 疑清) into a Positive Emotion in Chinese Buddhist Meditation”. Halvor EIFRING (ed.): *Love and Emotions in Traditional Chinese Literature*, Brill, Boston, 2004.

GRANT, Beata: *Eminent Nuns, Women Chan Masters of Seventeenth-Century China*, University of Hawaii Press, Honolulu, 2009.

HAMAR Imre: *A kínai buddhizmus története*, ELTE Konfuciusz Intézet, Budapest, 2017.

PREGADIO, Fabrizio: *The Seal of the Unity of the Three*, Golden Elixir Press, California, 2011.

LEIGHTON, Taigen Dan: „Zazen as an Enactment Ritual”. Steven HEINE – Dale S. WRIGHT (eds.): *Zen ritual, Studies of Zen Buddhist Theory in Practice*, Oxford University Press, Oxford, 2008.

MIKLÓS Pál (vál., ford., jegyz.): *Kapujanincs átjáró*, Helikon Kiadó, Budapest, 1987.

PAP Melinda: „A kínai buddhizmus története”. SZILÁGYI Zsolt – HIDAS Gergely (szerk.): *Buddhizmus*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2013.

POCESKI, Mario: „Chan school”. Robert BUSWELL (ed.): *Encyclopedia of Buddhism*, Thomson Gale, New York, 2004.

SU Meiwen 蘇美文: *Qiyoutanhua* 七優曇華 (Senen Udumbara: *Female Zen Masters In The Ming-qing Transitional Period*), BuddhAll, Taipei, 2014.

THO, Annlaug: *Selected translations and Analysis of 'Further Biographies of Nuns' Master thesis*, University of Oslo, Oslo, 2008.

- Wu, Jiang: *Enlightenment in Dispute, The Reinvention of Chan Buddhism in Seventeenth-Century China*, Oxford University Press, Oxford, 2008.
- YU, Chun-Fang: „Ta-hui Tsung-kao and Kung-an Chan”, *Journal of Chinese Philosophy* V/6 (1979), 211–235.